

DGG-001-014401

Seat No. _____

M. A. (Sem. IV) (CBCS) Examination

May / June – 2015

Sanskrit : Paper-CCT-10

(Arthashastra)

(New Course)

Faculty Code : 001

Subject Code : 014401

Time : 2 $\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

સૂચન/Instructions :

- (૧) કુલ પાંચ પ્રશ્નોનાં જવાબ આપવાના છે.
(૨) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.
(1) Attempt any **five** question.
(2) Write side figure indicate marks.

- ૧ કૌટિલ્યનાં પૂર્વવર્તી અર્થશાસ્ત્રકારો વિશે માહિતી આપો : ૧૪
1 Give the detail about “કૌટિલ્યસ્ય પૂર્વવર્તી અર્થશાસ્ત્રકારા:” . 14

અથવા/OR

- ૧ કૌટિલ્યના મતે રાજાના કર્તવ્યો જણાવો. ૧૪
1 Explain ‘નૃપકર્તવ્યાણિ’ (Duties of King) according to કૌટિલ્ય:. 14

અથવા/OR

- ૧ “ઉપધાઓ દ્વારા અમાત્યોનાં શૈય અશૈયની પરીક્ષા” - અંગેનાં કૌટિલ્યનાં વિચારો દર્શાવો. ૧૪
1 Describe the thoughts of કૌટિલ્ય about “ઉપધાભિઃ શૌચાશૌચજ્ઞાનમમાત્યાનામ્” . 14

- ૨ (અ) કોઈપણ એક પર વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૧૦
2 (A) Write critical note on any **one** : 10
(૧) મન્ત્રાધિકારઃ ।
(૨) નિશાન્તપ્રણિધિઃ ।

- ૨ (બ) કોઈપણ એક પર વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૧૦
- ૨ (B) Write critical note on any one : 10
- (૧) વિદ્યાસમુદ્દેશઃ ।
- (૨) સ્વવિષયે કૃત્યાકૃત્યપક્ષરક્ષણમ્ ।
- ૩ (અ) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે સંદર્ભ સહિત સમજાવો : ૧૦
- ૩ (A) Explain any two with reference to context : 10
- (૧) ઐ નમઃ શુક્રબૃહસ્પતિભ્યામ્ ।
- (૨) દણ્ડનીતિરેકા વિદ્યેત્યૌશનસાઃ ।
- (૩) શિક્ષા-કલ્પો-વ્યાકરણ-નિરૂક્ત-છન્દો-વિચિત્તિર્જ્યોતિષામિતિ ઇન્દ્રગાનિ ।
- (૪) પ્રત્યક્ષ પરોક્ષાનુમેયા હિ રાજવૃત્તિઃ ।
- ૩ (બ) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે પર વિવરણાત્મક નોંધ લખો : ૧૦
- ૩ (B) Write descriptive notes on any two of the following : 10
- (૧) ચારચક્ષુષઃ ।
- (૨) વૃત્તાપનયન ।
- (૩) આન્વીક્ષિકી ।
- (૪) માત્સ્યન્યાયમ્ ।
- ૪ નીચેના પ્રશ્નોનાં એક કે બે લીટીમાં ઉત્તર આપો : ૬
- 4 Answer the following questions in one or two lines : 6
- (૧) કૌટિલ્યનાં મતે ક્ષત્રિયનાં ધર્મો જણાવો.
- (૨) રાજા એકાંતમાં પ્રમાદ કરતો હોય કે બેશુદ્ધ હોય તો કઈ રીતે તેને સજાગ કરવો જોઈએ ?
- (૩) છ પ્રકારનાં શત્રુઓનો ત્યાગ કરી કઈ બે વ્યક્તિઓએ ચિરકાલ સુધી પૃથ્વીને ભોગવી હતી ?
- (૪) રાજાએ કેવી વ્યક્તિઓને આસન્નસેવક તરીકે નિયુક્ત કરવી જોઈએ ?
- (૫) સ્વધર્મનું પાલન શેની પ્રાપ્તિ કરાવે છે ?
- (૬) ચૌલકર્મ એટલે શું ?

- ૫ નીચેનાં બહુ વિકલ્પી પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ દશનાં ઉત્તર આપો : ૧૦
- 5 Answer any **ten** of the following MCQs : 10
- (૧) અપ્રાપ્તને પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છા અને પ્રાપ્તનું રક્ષણ કરવાની શક્તિને શું કહે છે ?
- (A) જય પરાજય (B) યોગક્ષેમ
(C) લાભાલાભ (D) હર્ષશોક
- (૨) ભોજવંશી રાજા દાંડકય અને વિદેહરાજ કરાલ કયાં કારણે બંધુઓ અને રાષ્ટ્ર સાથે નાશ પામ્યા હતાં ?
- (A) ક્રોધ (B) લોભ
(C) કામ (D) મદ
- (૩) કૌટિલ્યનાં મતે કેટલા વર્ષ સુધી બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું જોઈએ ?
- (A) દસ (B) બાર
(C) ચૌદ (D) સોળ
- (૪) કૌટિલ્યનાં મતે 'દારકર્મ' શબ્દનો અર્થ શું છે ?
- (A) જન્મ (B) વિવાહ
(C) યજ્ઞોપવિત (D) યજ્ઞ
- (૫) રાજાએ તેના સહપાઠીઓને અમાત્યપદ પર નિયુક્ત કરવા જોઈએ એવો કોનો મત છે ?
- (A) ભારદ્વાજ (B) વિશાલાક્ષ
(C) પરાશર (D) આચાર્ય પિશુન
- (૬) મંત્રી પરિષદમાં બાર અમાત્યો નીમવા જોઈએ એવો કોનો મત છે ?
- (A) શુક્રાચાર્યના અનુયાયીઓ (B) બૃહસ્પતિના અનુયાયીઓ
(C) મનુના અનુયાયીઓ (D) કૌટિલ્ય
- (૭) ઈન્દ્રની મંત્રીપરિષદમાં કેટલા ઋષિઓ હતા ?
- (A) એકશત (B) એકસહસ્ત્ર
(C) એકલક્ષ (D) એકકોટિ

(૮) બુદ્ધિમાન, આહાર્ય બુદ્ધિ તથા દુર્બુદ્ધિએ ત્રણ કોનાં ભેદ વિશેષો છે ?

- (A) રાજપુરોહિત (B) રાજપુત્ર
(C) રાજદૂત (D) રાજસેવક

(૯) કૌટિલ્યનાં મતે વિદ્યાઓ કેટલી છે ?

- (A) એક (B) બે
(C) ત્રણ (D) ચાર

(૧૦) “અધ્યયન, દાન, યજન, કૃષિકર્મ, પશુપાલન અને વાણિજ્ય” એ કોના ધર્મો છે ?

- (A) ક્ષત્રિય (B) વૈશ્ય
(C) બ્રાહ્મણ (D) શુદ્ર

(૧૧) રાજાએ દિવસનો પશ્ચિમભાગ શેનાં શ્રવણમાં વ્યતીત કરવો જોઈએ ?

- (A) ઈતિહાસ (B) ઉપનિષદ્
(C) આરણ્યક (D) બ્રાહ્મણ ગ્રંથ

(૧૨) આન્વીક્ષિકી, ત્રયી તથા વાર્તાએ વિદ્યાઓનાં યોગક્ષેમનું સાધન શું છે ?

- (A) સામ (B) દાન
(C) ભેદ (D) દંડ